

Il·lustrar els clàssics (a propòsit de l'adaptació de *Tirant lo Blanc* amb il·lustracions de Paula Bonet)

Clara Berenguer

Pensar en els clàssics és recordar històries atemporals, narracions que han sobreviscut en l'imaginari col·lectiu durant anys i que, consegüentment, s'han convertit en obres fàcilment reconoscibles per tothom, tant pels que les han llegides com pels que no. Aquest record literari, però, no és fonamenta només en els arguments d'aquests textos, dels quals sovint es fa memòria mitjançant les traduccions, adaptacions i versions noves que cada cert temps s'editen, sinó que són també les imatges amb què han estat il·lustrats les que permeten l'evocació d'una narració concreta.

Pel que fa als clàssics de la literatura catalana, sense dubte, és el *Tirant lo Blanch* de Joanot Martorell publicada el 1490 l'obra de referència; el màxim exponent de la novel·la cavalleresca en llengua catalana i del Segle d'Or valencià. Les aventures i contratemps del Tirant són més o menys conegudes gràcies a les nombroses versions d'aquesta novel·la essencial de les lletres valencianes però, tot i la renovació i ajustament de la narració, cal dir que tant les il·lustracions com el pròleg són els dos elements fonamentals que renoven un text clàssic ja que el converteixen en un llibre diferent i esdevenen una òptima invitació a fer un altre tipus de lectura. El Tirant de Josep Palomero il·lustrat per Manuel Boix, el de Josep Franco i Enric Solbes, l'adaptació infantil de Rosa Navarro amb il·lustracions de Francesc Rovira i els còmics de Jordi Bulbena i Sento, entre altres, són alguns dels exemples que introdueixen novetats textuais i visuals en la història del Tirant i, ara, és l'editorial Drassana qui s'ha decidit a publicar el seu propi *Tirant lo Blanch* seguint algunes d'aquestes premisses.¹

1. [Joanot Martorell], *Tirant lo Blanch*, versió de Josep Vicent Miralles, il·lustrat per Paula Bonet, València, Drassana, 2017.

Així, amb un text adaptat per Josep Vicent Miralles i amb l'assessoria històrica de Vicent Baydal, aquesta nova edició del *Tirant* es presenta amb el segell inconfusible de les imatges de Paula Bonet i busca apropar l'obra de Martorell al lector actual mitjançant una versió resumida i il·lustrada que mostra el Tirant més cortesà i es recrea en els amors cavallerescs i les intrigues palatines però sense deixar-ne de banda la seua part aventurera. Juntament amb la revisió del text per tal que fos historiogràficament rigorós i la voluntat d'incorporar algunes notes a peu de pàgina perquè, per primera vegada en una versió de butxaca, es pugui conèixer el rerefons històric del *Tirant lo Blanch*, una de les funcions principals de Baydal en aquest projecte ha estat contextualitzar per a la il·lustradora el període en què es desenvolupa, amb indicacions sobre els pentinats, els vestits i altres referències de l'època. Per la seua banda, Bonet ha comentat que el fet d'haver de dibuixar personatges i escenaris medievals va ser un repte absolut. A més, ha afegit, que va tindre poc de temps per a il·lustrar-lo però ho va fer molt il·lusionada. D'un temps ençà, és molt severa en els encàrrecs i només accepta allò que vertaderament li interessa, com ara aquesta comesa que va enfrontar per tractar-se d'aquest gran clàssic valencià.

Va ser la galeria Pepita Lumiere art & shop el lloc escollit per a la primera presentació d'aquesta novetat tirantiana. I no hi havia un espai més encertat per a fer-ho. Es tracta de l'únic establiment dedicat al disseny, el còmic i la il·lustració de la ciutat de València. L'elecció d'aquest lloc per a la presentació demostra la importància que l'editorial atorga a les il·lustracions i a aquesta il·lustradora valenciana que ha marcat un estil i ha creat escola. Però, malgrat els imitadors de la seua obra, reconèixer les il·lustracions de Paula Bonet és una tasca senzilla com bé delata la portada, amb la presència d'un Tirant amb la camisa ensagnada, fet a l'oli i acabat amb tinta xinesa; un personatge aparentment inacabat i de traç lleuger que s'acompanya de la cal·ligrafia habitual de Bonet que, en aquest cas, incorpora unes lletres gòtiques fetes manualment en el títol del llibre.

Il·lustrat per Paula Bonet
del original de Joanot Martorell
dintre de Josep Vicent Miralles

DRAJANA

En l'interior, dèsset imatges a grafit i aquarel·la completen la proposta visual, uns dibuixos que mostren els esquemes compositius, plàstics i tècnics de la il·lustradora, que ja anticipava en la portada, com són els retrats de caliu realista amb les galtes i altres parts del cos com ara les mans enrojolades, la combinació de subtils taques de color amb el blanc i negre i les formes esbossades, que sol reservar tant per als pocs escenaris que hi apareixen com per a les figures que, efectivament, segueixen els preceptes medievals. Fins i tot, els ocells, tan presents en la seua producció, també apareixen ací per a representar metafòricament la mort del cavaller.

Curiosament, totes aquestes imatges sorprenen per l'acompanyament d'una brevíssima explicació amb el nom del personatge representat juntament amb alguna altra menció del moment concret de la història. De fet, aquest últim tret delata, com ha reivindicat Bonet en alguna ocasió, que es sent més pintora i gravadora que il·lustradora, una confessió que queda palesa en les imatges del *Tirant*, molt potents visualment però, potser, no tant narratives. Amb tot, és indubtable que la il·lustració afegeix eines noves al lector i facilita, en molts casos, els nivells d'interpretació de l'obra. És per això, que les edicions il·lustrades com aquesta poden transformar-se en el portal d'accés dels lectors més joves a la literatura clàssica ja que la integració del text i la imatge en un llibre contribueixen a què se senten atrets a llegir i a mirar, que també és important. I, a partir d'ací, ara cadascú que trie quina és la imatge del *Tirant* que evoca en la seua memòria.